

*Спеціалізованій вченій раді Д 26.062.16
Національного авіаційного університету
03068, м. Київ, просп. Любомира Гузара, 1*

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, доцента Дуліби Євгенії Володимирівни на дисертацію Чудик Наталії Олегівни на тему «Адміністративно-правове забезпечення виборчого процесу в Україні», подану на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми дослідження. Одним із головних чинників, що сприяють розбудові України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної, правової держави, є організація та здійснення державної влади за принципом народного суверенітету, реалізація якого здійснюється через вибори. Досвід розвинених країн світу свідчить про те, що демократичні вибори є формою прямої влади народу в демократичній державі, а тому від того наскільки вибори були демократичними, значною мірою залежить демократизм і легітимність усієї системи органів публічної влади, ступінь реалізації основних прав і свобод громадян.

Незважаючи на прийняття Виборчого кодексу України, виборчий процес в нашій державі супроводжується нестабільністю суспільно-політичної ситуації, розбіжностями у діючому законодавстві та неспівпадінні з реаліями, порушенням виборчого законодавства, відсутністю чітких інструкцій і процедур, низькою правовою культурою суб'єктів виборчого процесу. Така ситуація зумовлює необхідність удосконалення чинного виборчого законодавства та приведення його у повну відповідність до міжнародних норм і стандартів.

СПЕЦІАЛІЗОВАНА ВЧЕНА РАДА
Д 26.062.16
Вх. № 249
Дата 09.12.2021

Дисертаційне дослідження Чудик Наталії Олегівни «Адміністративно-правове забезпечення виборчого процесу в Україні», де ґрунтовно аналізується вказані аспекти, є актуальним, а його результати затребуваними в нашій державі.

Мета і завдання дослідження (стор. 24–25), їх постановка та послідовність дозволяють розкрити основний зміст теми дисертації. Об'єкт та предмет дослідження сформульовані достатньо чітко та зрозуміло, що і дозволило комплексно проаналізувати поставлену проблему, не виходячи за межі наукової спеціальності.

Належна ступінь обґрунтованості та достовірність наукових положень, висновків та пропозицій забезпечується, по-перше, плідним використанням розгорнутої методології наукового дослідження правових явищ; по-друге – рівнем узагальнення теоретичних висновків і поглядів, викладених у вітчизняній та зарубіжній літературі, правових концепціях і відповідних програмах; по-третє, ретельним вивченням джерел позитивного права; по-четверте, належною апробацією результатів дослідження і їх оприлюдненням, відповідно до встановлених МОН України вимог.

За методологічну основу дослідження взято сукупність загальнонаукових та спеціально-правових методів наукового пізнання, застосування яких зумовлене метою, завданнями, специфікою предмета й об'єкта дослідження.

Джерелами фактичного матеріалу є результати власних досліджень, рейтингові звіти міжнародних організацій, політико-правова публіцистика, статистичні та аналітичні матеріали, довідкові видання, Інтернет-ресурси тощо.

Сформульовані в дисертації наукові положення, висновки і рекомендації є достатньо обґрунтованими, з точки зору логіки та методології наукового дослідження. Їхньому отриманню передувала значна робота з аналізу нормативних актів, вітчизняних та зарубіжних наукових джерел, в яких висвітлюються питання адміністративно-правове забезпечення

виборчого процесу. Високий ступінь вірогідності та наукової обґрунтованості результатів виконаного дослідження забезпечено використанням значного обсягу літературних джерел – 540 найменування (з них 113 – зарубіжні джерела), узагальнених практичних матеріалів й відповідних наукових методів. Це дозволило дисертанту сформулювати низку важливих наукових положень, пропозицій, висновків та рекомендацій.

Структура і зміст роботи переконливо свідчать про теоретичну зорієнтованість роботи, як підґрунтя для подальших досліджень і вирішення практичних питань, пов'язаних з удосконаленням адміністративно-правового забезпечення виборчого процесу в Україні.

Отже, достовірність отриманих даних і обґрунтовано сформульованих пропозицій визначається правильно обраним методологічним підходом до проведеного дослідження, всебічним використанням емпіричного матеріалу, підтверджується результатами апробації на науково-практичних та наукових конференціях, а також публікаціями у фахових виданнях. Вказане дає підстави стверджувати, що сформульовані в дисертації наукові положення, висновки і рекомендації мають достатню міру обґрунтованості та достовірності.

Достовірність і наукова новизна одержаних результатів дослідження, наукових оцінок, пропозицій і рекомендацій, теоретичних узагальнень та висновків, які складають основний зміст дисертаційної роботи Н.О. Чудик, в значній мірі зумовлюється актуальністю обраної теми та вдалим напрямом дослідження. Дійсно, рецензована наукова робота визначається тим, що у результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових концептуальних наукових положень та висновків, що характеризуються науковою новизною. З урахуванням цього, можна стверджувати, що новизна дисертаційного дослідження проявляється як у самому підході до досліджуваних питань, так і в запропонованому розв'язанні важливих наукових проблем.

У *першому розділі* авторка розкриває виборчий процес як об'єкт адміністративно-правового забезпечення, методологію адміністративно-правового забезпечення виборчого процесу, а також адміністративно-правові засади забезпечення виборчого процесу. Авторкою доведено, що за своєю сутністю виборчий процес є діяльністю уповноважених законодавством суб'єктів, яка полягає в підготовці виборів, їх проведенні, а також доведення їх результатів до суспільства. Охарактеризовано причинно-наслідкові, функціональні, структурні зв'язки між елементами системи адміністративно-правового забезпечення виборчого процесу в Україні, а також зв'язки перетворення, розвитку, управління.

У *другому розділі* авторкою досліджено сучасний стан адміністративно-правового забезпечення виборчого процесу в Україні, методи та форми адміністративно-правового забезпечення. Розглянуто суб'єктів адміністративно-правового забезпечення виборчого процесу з точки зору основного критерію – наявності в них спеціальної виборчої правосуб'єктності. Розкрито форми адміністративно-правового забезпечення та доведено необхідність надання правової форми у вигляді постанови виборчої комісії відмовним актам, які на сьогодні приймаються у формі протокольних рішень.

У *третьому розділі* дослідження проаналізовано адміністративні процедури як процесуальну форму адміністративно-правового забезпечення виборчого процесу в Україні, виділено етапи виборчого процесу та надано їх адміністративно-правову характеристику, розкрито сутність та види адміністративних процедур, пов'язаних з виборчим процесом. Запропоновано адміністративні процедури, пов'язані з виборчим процесом, поділяти на юрисдикційні та неюрисдикційні. Аргументовано, що переважна більшість адміністративних процедур, які пов'язані з виборчим процесом, є носіями імперативного методу правового регулювання.

У *четвертому розділі* дисертації Н.О. Чудик досліджено адміністративно-правові гарантії здійснення виборчого процесу в Україні.

Сформульовано авторське визначення адміністративно-правових гарантій здійснення виборчого процесу та визначено спільні риси, якими наділені всі адміністративно-правові гарантії здійснення виборчого процесу. Розглянуто особливості адміністративної відповідальності за порушення, що посягають на здійснення народного волевиявлення та встановлений порядок його забезпечення, а також основні причини виникнення спорів щодо правовідносин, пов'язаних з виборчим процесом.

У *п'ятому розділі* досліджено напрями удосконалення адміністративно-правового забезпечення виборчого процесу, зокрема, вивчено досвід адміністративно-правового забезпечення у Данії, Фінляндії, Новій Зеландії та США, країн, що є лідерами у світових рейтингах «Свобода у світі у 2020 році», «Верховенство права у 2020 році», «Індекс Глобальної відкритої бази даних» й обґрунтовано напрями удосконалення адміністративно-правового забезпечення виборчого процесу в Україні та перспективи оптимізації організаційно-правових засад забезпечення виборчого процесу в Україні.

Практична і теоретична значущість результатів дисертаційного дослідження. У роботі Н.О. Чудик сформульовано важливі для науки адміністративного права теоретичні висновки й практичні рекомендації. Вони можуть бути використані у правотворчій і правозастосовній діяльності, а також в освітньому процесі та науково-дослідній сфері, про що свідчать відповідні акти впровадження.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Загалом позитивно оцінюючи дисертацію Н.О. Чудик «Адміністративно-правове забезпечення виборчого процесу в Україні», варто зазначити, що деякі її положення є дискусійними та потребують додаткової аргументації:

1. На сторінці 29 дисертації (йдеться про один із пунктів наукової новизни) зазначено, що «удосконалено науковий підхід щодо розмежування засад виборчого процесу та засад адміністративно-правового забезпечення виборчого процесу, поділу їх на загальні – притаманні будь-якому виду

публічно-владної діяльності – та спеціальні – закріплені у Виборчому Кодексі України. Визначено їх роль і місце в адміністративно-правовому інституті виборчого процесу». Водночас у підрозділі 1.3 дисертації, де розглядається адміністративно-правові засади забезпечення виборчого процесу, вживаються такі словосполучення, як: «засади інституту виборчого процесу», «засади, на яких здійснюється виборчий процес», «засади (принципи) виборчого процесу», «принципи». Отже, під час публічного захисту хочеться почути обґрунтовану думку здобувача, що вона розуміє під поняттями «засади виборчого процесу» та «засади адміністративно-правового забезпечення виборчого процесу».

2. Цікавою є точка зору авторки щодо віднесення виборчої комісії і окремо членів виборчої комісії до різних категорій суб'єктів адміністративно-правового забезпечення виборчого процесу. Адже відповідно до статті 33 Виборчого кодексу України виборчі комісії є спеціальними колегіальними органами, уповноваженими організувати підготовку та проведення виборів і забезпечувати реалізацію виборчих прав громадян України, додержання та однакове застосування виборчого законодавства, що складається з членів виборчої комісії. Саме члени виборчої комісії колегіально приймають рішення виборчої комісії.

3. На сторінці 102 підрозділу 2.1 дисертації здобувачка зазначає про низьку якість нормативного тексту Виборчого кодексу України, про безліч істотних недоліків різного характеру, що знижують цінність проведеної кодифікації виборчого законодавства і на практиці ускладнюють належне застосування положень Виборчого кодексу України. Утім у роботі не наводиться жодних статей, які б свідчили про таку ситуацію. Дисертація Чудик Н.О. значно б виграла, якби вона додала приклади таких статей та своє бачення високої якості нормативного тексту вказаних статей Виборчого кодексу України.

4. Окремий підрозділ дисертації (5.1) присвячено дослідженню зарубіжного досвіду адміністративно-правового забезпечення виборчого

процесу. Однак окрім цього підрозділу про зарубіжний досвід описано у підрозділі 2.1 (с. 89-90, с. 99-100). На мою думку, питання щодо зарубіжного досвіду варто було викласти в одному підрозділі.

5. У підрозділі 2.1 дисертації здійснено аналіз практики Європейського суду з прав людини щодо реалізації права обирати та бути обраним, висвітлено практику Верховного суду. Водночас підрозділ 4.3 дисертації присвячено адміністративному судочинству в публічних спорах, пов'язаних з виборчим процесом, де акцентовано увагу на ролі Верховного суду у формування єдиної судової практики у цій категорії справ з метою попередження виникнення помилок, які вже були допущені судами при застосуванні норм матеріального і процесуального права. На мою думку, більш доцільним є викладення практики Європейського суду з прав людини саме у підрозділі 4.3 дисертації, адже такі спори по суті є публічними спорами і вирішуються у порядку адміністративного судочинства.

Наведені зауваження мають переважно дискусійний характер та не впливають на позитивну оцінку виконаної Н.О. Чудик наукової роботи, а здійснений дисертантом творчий доробок заслуговує на повагу і безумовну підтримку.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.
Подана до рецензування дисертація містить раніше не захищені наукові положення та отримані особисто автором нові науково обґрунтовані результати у сфері адміністративно-правової науки, які у сукупності розв'язують важливу науково-прикладну проблему адміністративно-правового забезпечення фармації в Україні. Дисертація має відповідну наукову цінність і позитивне значення для подальшого розвитку адміністративного права і адміністративного законодавства.

Отже, дисертація відповідає вимогам, закріпленим у Порядку присудження наукових ступенів, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами), які ставляться до докторських дисертацій, а її автор – Чудик Наталія Олегівна на основі публічного захисту заслуговує на присудження наукового ступеня доктора юридичних наук зі спеціальності 12.00.07. – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

Завідувач кафедри кримінально-правових та адміністративно-правових дисциплін

**Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»
доктор юридичних наук, доцент**



Є.В. Дуліба

Підпис Є.В. Дуліби

Начальник відділу кадрів
Міжнародного економіко-
гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука